

SOSTEN SELVITYS 30.4.2024:

MITEN ALV-KOROTUKSET KOHDENTUVAT VÄESTÖSSÄ?

Petteri Orpon hallitus päätti kehysriihessä kiristää verotusta, mikä tarkoittaa ensi vuonna noin 1,4 miljardin euron korotusta verotukseen. Merkittävin päätös koskee arvonlisäverotuksen (ALV) kiristämistä, jonka arvioidaan – dynaamiset vaikutukset huomioiden – lisäävän valtion tuloja 980 miljoonalla eurolla.

ALV-korotukset kohdistuvat keskimääräisesti eniten pienituloisiin, työttömiin, nuoriin sekä Etelä-Suomessa ja Pohjois- ja Itä-Suomessa asuviin. Sen sijaan ALV-korotukset vaikuttavat keskimääräisesti vähiten suurituloisiin, yrittäjiin, ylempiin toimihenkilöihin, vähintään 55-vuotiaisiin ja Helsinki-Uudellamaalla asuviin.

Orpon hallituksen ALV-päätökset

Erilaisiin tavaroihin ja palveluihin sovelletaan Suomessa eriasteisia ALV-kantoja. Tällä hetkellä yleinen ALV-kanta on 24 prosenttia, mutta joihinkin tuotteisiin sovelletaan 14 prosentin ja toisiin 10 prosentin ALV-kantoja. Esimerkiksi elintarvikkeet ovat 14 prosentin ja lääkkeet 10 prosentin ALV-kantojen piirissä. Lisäksi jotkin tuotteet ja palvelut, kuten sosiaalipalvelut, on vapautettu kokonaan ALVin piiristä.

Orpon hallitus päätti kehysriihessä, että yleinen ALV-kanta korotetaan 24 prosentista 25,5 prosenttiin. Lisäksi makeis- ja suklaatuotteet siirretään muista elintarvikkeista poiketen 25,5 prosentin ALV-kannan piiriin. On myös tärkeää muistaa, että hallitus päätti jo viime vuoden hallitusneuvotteluissa siirtävänsä 10 prosentin ALV-kannan piirissä olevat tuotteet – sanoma- ja aikakauslehtiä lukuun ottamatta – 14 prosentin kantaan.

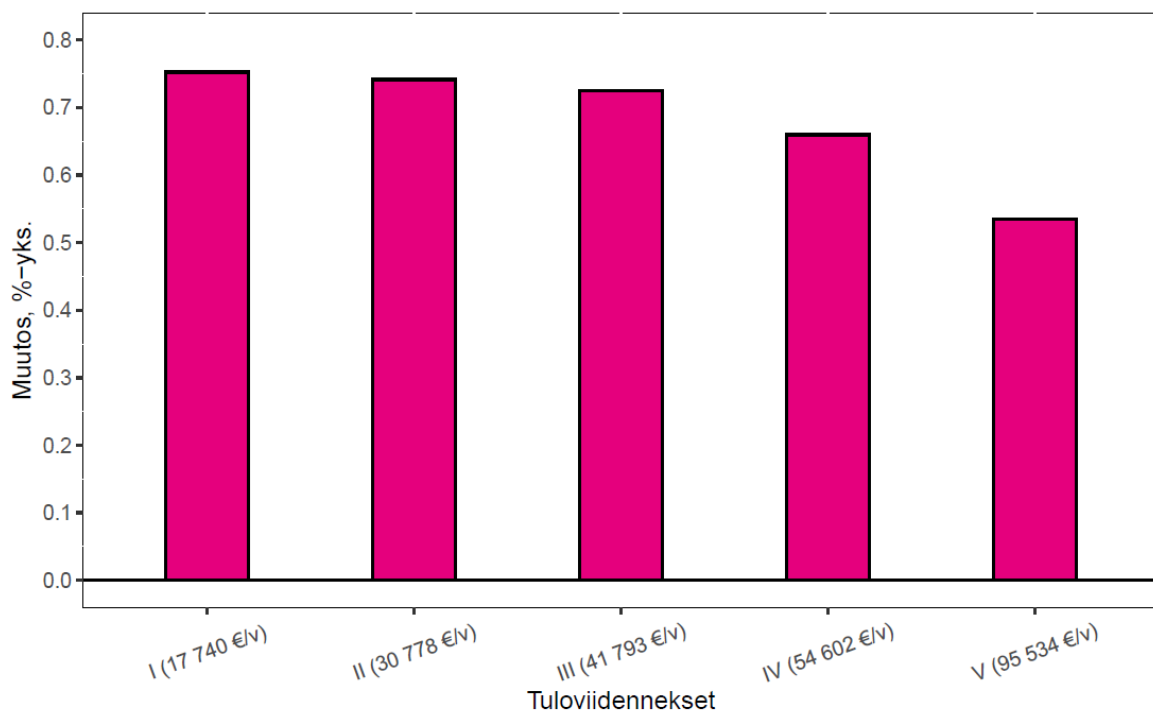
Suomen arvonlisäverotus kiristyy siis merkittävästi. Tämä on ongelmallista, sillä [ALV-korotuksilla tiedetään ennestään olevan regressiivisiä vaikutuksia](#), eli ne kohdistuvat eniten pienituloisiin.

Pienituloisten ALV-taakka kasvaa eniten

Alla esitetyissä arvioissa on huomioitu yleisen ALV-kannan korotus, makeis- ja suklaatuotteiden ALV-korotus sekä 10 prosentin ALV-kannan piirissä olevien tuotteiden siirto 14 prosenttiin ALV-kantaan (pl. sanoma- ja aikakauslehdet).

Arviot on tehty yhdistelemällä [Kotitalouksien kulutus](#) -aineiston ja [Tulonjakotilaston](#) tietoja, joita Tilastokeskus kerää ja julkaisee. Edellinen aineisto perustuu kyselytutkimukseen ja jälkimmäinen rekistereihin. Niiden tiedot on esitetty kotitalouksittain ja asutokunnittain. Arviot on laskettu kotitalouksien kulutusmenojen perusteella tuoreimmilla, vuoden 2022 tiedoilla.

Koska kyse on makrotason aineistoista, voivat niistä johdetut arviot poiketa mikrotason aineistoilla tehdyistä arvioista. Yksi esimerkki jälkimmäisistä on Tilastokeskuksen tutkija [Tuomas Parikan 19.4. julkaisema laskelma](#). Tästä huolimatta makroaineistoilla tehdyt arviot antavat oikeansuuntaisen kuvan ALV-muutoksista.

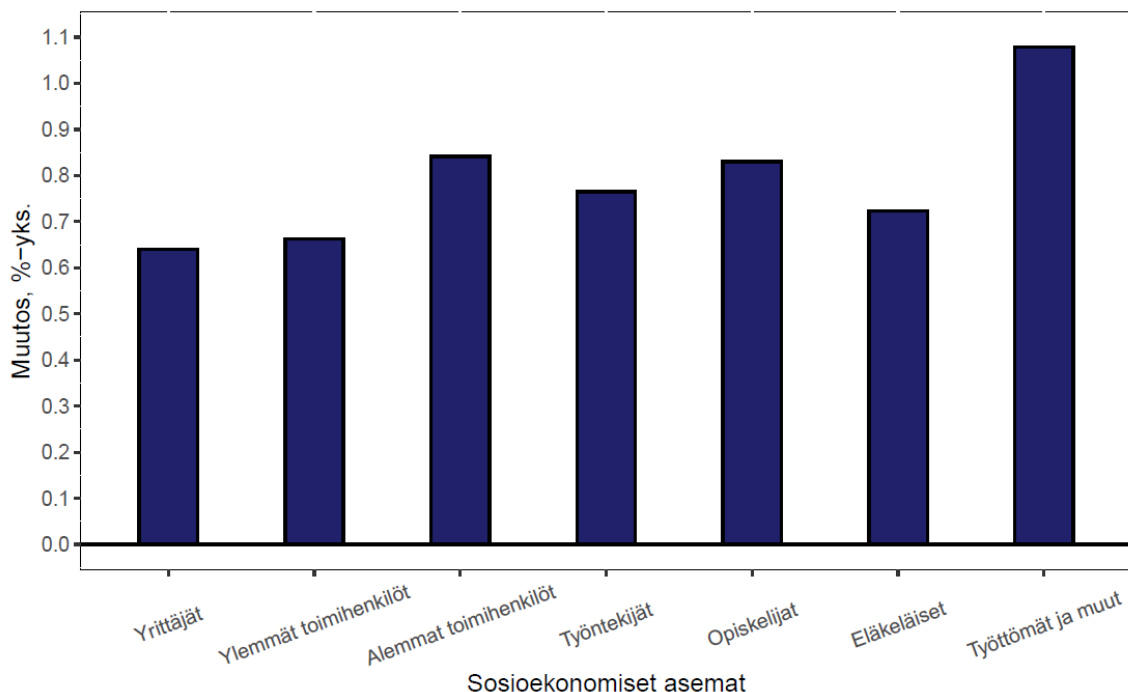
Kuva 1: ALV-korotusten vaikutus tuloviidenneksien ALV-taakoihin, vuoden 2022 tulotason ja kulutuksen mukaan.

Kuva 1 näyttää ALV-korotusten vaikutukset tuloviidenneksittäin. Kunkin tuloryhmän ALV-taakat laskettiin osuuksina ryhmän käytävissä olevista rahatuloista. Y-akselilla esitetty muutos on uuden ja nykyisen ALV-taakan välinen erotus. Kunkin tuloryhmän perässä

esitetty luku kertoo, kuinka paljon kyseisen ryhmän käytettävissä olevat rahatulot olivat keskimäärin vuonna 2022.

ALV-korotukset kohdentuvat eniten pienituloisimmille (+0,75 %-yks.) ja vähiten suurituloisille (+0,53 %-yks.) kotitalouksille. Pienituloisten suhteellinen ALV-taakka oli korkein ja suurituloisten vähäisin jo ennen uudistusta, eli Orpon hallituksen ALV-korotukset vähentävät verotuksen progressiota.

Korotus kohdistuu erityisesti työttömiin

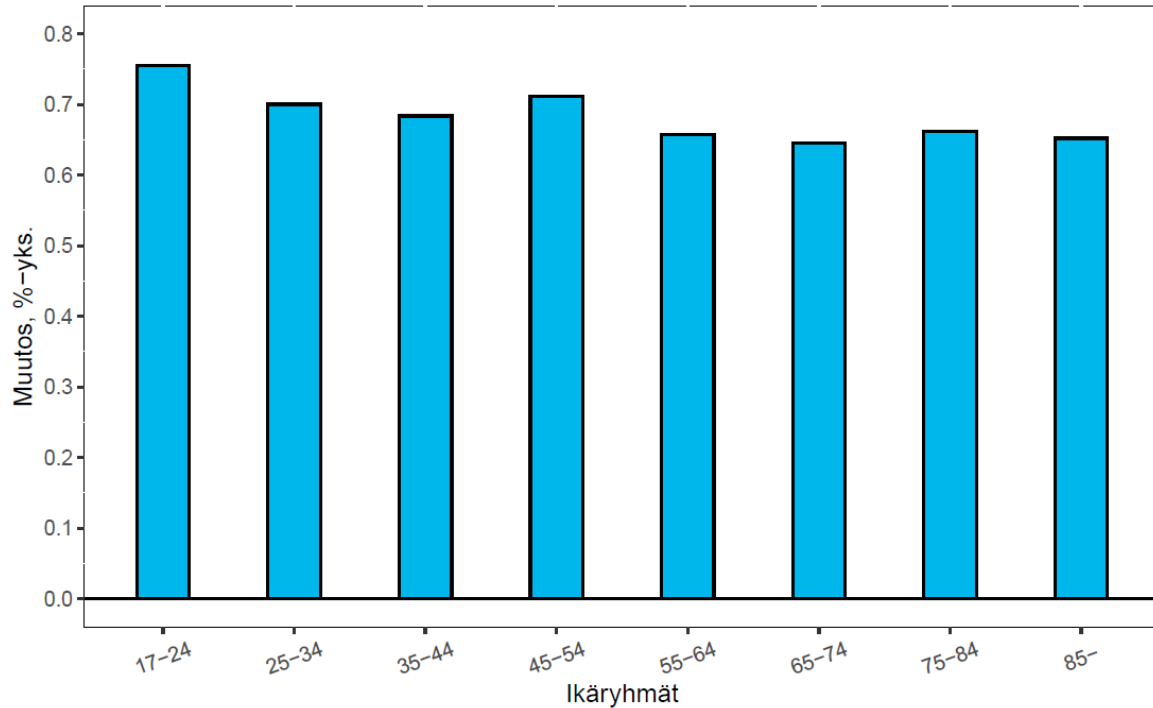

Kuva 2: ALV-korotusten vaikutus sosioekonomisten asemien ALV-taakkoihin, vuoden 2022 tulotason ja kulutuksen mukaan.

Kuva 2 esittää ALV-korotusten kohdentumisen eri sosioekonomisille ryhmille. Työttömien ja muiden (+1,08 %-yks.) suhteellinen ALV-taakka kasvaa selvästi eniten. Kyseinen ryhmä sisältää opiskelijoita ja eläkeläisiä lukuun ottamatta ne kotitaloudet, joiden viitehenkilö ei toimi ammatissa.

Toisaalta yrittäjien (+0,64 %-yks.) ja ylempien toimihenkilöiden (+0,66 %-yks.) suhteellinen ALV-taakka kasvaa vähiten. On kuitenkin tärkeää huomauttaa, että kyse on keskimääräisestä vaikutuksesta: pääomatulot keskittyvät pienelle osalle yrittäjistä, minkä vuoksi monen pienituloisen yrittäjän ALV-taakka kasvaa merkittävästi.

Nuorten tilanne vaikeutuu

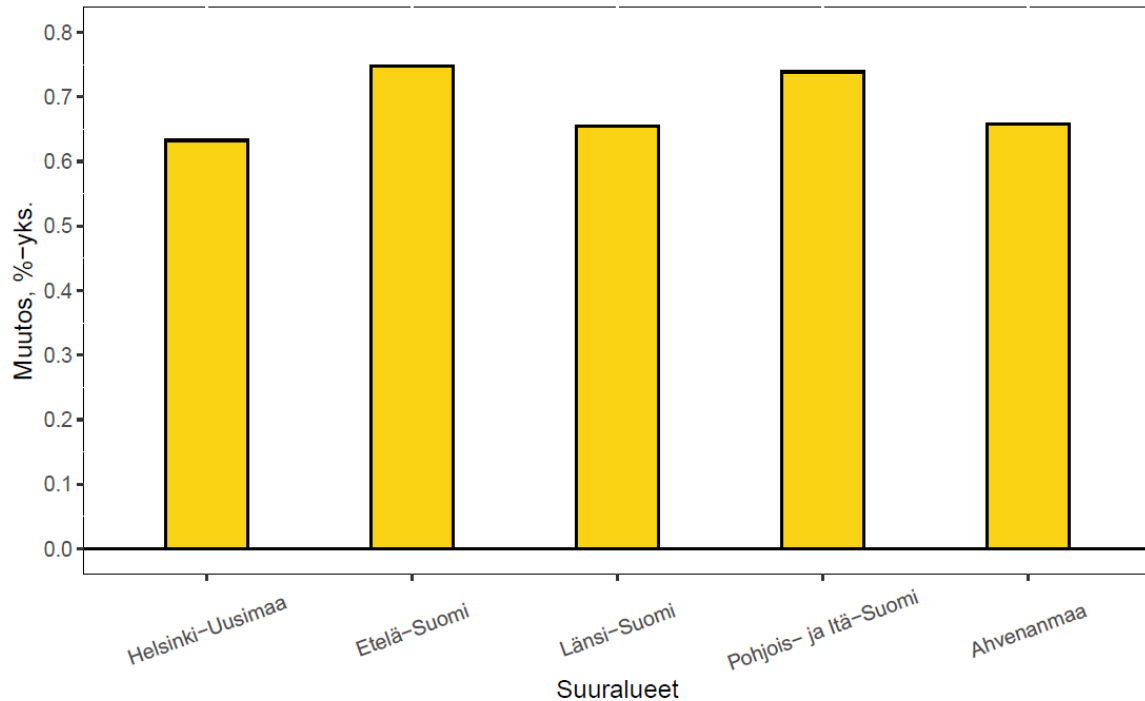

Lähteet: Tilastokeskus; Verohallinto; omat laskelmat.

Kuva 3: ALV-korotusten vaikutus ikäryhmien ALV-taakoihin, vuoden 2022 tulotason ja kulutuksen mukaan.

Kuvassa 3 ALV-korotusten vaikutuksia tarkastellaan kotitalouden viitehenkilön iän mukaan. Vaikka vaikutukset jakautuvatkin sosioekonomisia asemia tasaisemmin, 17–24-vuotiaiden ALV-taakka kasvaa silti eniten (+0,76 %-yks.). Sen sijaan vanhempien ikäryhmien ALV-taakka nousee vähemmän. Esimerkiksi 55–64-vuotiaiden tapauksessa pienempi vaikutus johtuu korkeammista tuloista, kun taas yli 74-vuotiaiden kohdalla kyse on pääosin pienemmästä kulutuksesta.

Helsinki-Uudenmaan ALV-taakka kasvaa vähiten

Lähteet: Tilastokeskus; Verohallinto; omat laskelmat.

Kuva 4: ALV-korotusten vaikutus suuralueiden ALV-taakkoihin, vuoden 2022 tulotason ja kulutuksen mukaan.

Kuvasta 4 nähdään, että ALV-korotusten vaikutukset ovat pienimmät Helsinki-Uudellamaalla (+0,63 %-yks.). Tämä johtuu pääosin siitä, että Helsinki-Uudenmaan käytettävissä olevat rahatulot olivat toiseksi korkeimmat vuonna 2022, keskimäärin noin 51 894 euroa vuodessa. Ainoastaan Ahvenanmaalla tulot olivat korkeammat, 52 127 euroa vuodessa. Toisaalta kulutusmenot olivat huomattavasti korkeammat Ahvenanmaalla kuin Helsinki-Uudellamaalla, minkä vuoksi ALV-korotusten vaikutus on suurempi Ahvenanmaalla (0,66 %-yks.).

ALV-taakat kasvavat eniten Etelä-Suomessa (+0,75 %-yks.) sekä Pohjois- ja Itä-Suomessa (+0,74 %-yks.), missä ne ovat korkeimmat. Näillä suuralueilla keskimääräiset käytettävissä olevat rahatulot olivat matalammat kuin muilla alueilla: Etelä-Suomessa tulot olivat keskimäärin 41 529 euroa vuodessa sekä Pohjois- ja Itä-Suomessa 40 778 euroa vuodessa.

Lopuksi: ALV-korotusten myötäsyklisyys

Orpon hallituksen ALV-korotukset kohdistuvat keskimääräisesti voimakkaimmin pienituloisiin, työttömiin, nuoriin sekä Etelä-Suomessa ja Pohjois- ja Itä-Suomessa asuviin kotitalouksiin. Korotusten myötä suomalaisen verojärjestelmän progressio heikkenee.

ALV-korotuksia kompensoidaan tavallisesti pienituloisille suunnatuilla tulonsiirroilla. Tätä vastoin Orpon hallitus leikkaa pienituloisten toimeentulosta, eli pienituloisten tilanne heikkenee ikään kuin kaksin kerroin. Lisäksi ALV-korotukset ovat nykyisessä tilanteessa erityisen ongelmallisia, sillä ne vaikuttavat talouteen myötäsyklisesti heikentämällä kotimaista kysyntää ja työllisyyttä taantuman aikana.

Taloukasvun elvyttämiseksi olisi järkevää korottaa suurituloisiin kohdistuvia veroja, joiden avulla olisi mahdollista tehdä tulonsiirtoja pienituloisille. Tämä lisäisi kotimaista kysyntää ja auttaisi taantuman taittamisessa. Esimerkiksi yhteisöveron maltillinen korotus kahdella prosenttiyksiköllä lisäisi verotuloja lähes yhtä paljon kuin nyt tehtävät ALV-korotukset. Muita keinoja on mainittu [SOSTEn laatimassa veroehdotuksessa](#), joka kasvattaisi verotuloja noin 3,2 miljardilla eurolla, voimistaisi verotuksen progressiota ja turvaisi pienituloisten toimeentuloa.

Lisätietoja:

SOSTEn pääekonomisti Otto Kyyrönen

+358 40 168 0943, otto.kyyronen@soste.fi